

"Azadlıq" Azərbaycanın uğurlarını niyə azaldır?

Azərbaycanın dövlət büdcəsinin gəlirlərinin birbaşa yerli fiskal mənbələr, yəni 100 faiz vergi, gömrük və s. daxili mənbələr hesabına formalaşdığı hamıya məlumdur. Büdcəmizin gəlirlərinin 17 milyard manatı vergi, gömrük rüsumları, özəlləşdirmədən daxilolmalar, büdcədən kənar fondların yığımları, 17,1 milyard manatı Dövlət Neft Fondunun transfertləri hesabına formalaşacaq. Xaricdən bir manat belə qrant, maliyyə institutlarından borc və s. yoxdur. Gürcüstan və Ermənistanın isə dövlət büdcəsinin təxminən 20-25 faizi xarici maliyyə qaynaqları və ya xarici borc hesabına təmin edilir. Bunu təsdiq edən çoxsaylı fakt və rəqəmlər mövcuddur.

azerbaijan-news.az

"Azadlıq" Azərbaycanın uğurlarını niyə azaldır?

Azərbaycanın qazandığı böyük Zəfər, bunun ardınca vüsət alan genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri, təzədən tikilən kənd və şəhərlərə keçmiş məcburi köçkünlərin başlanan qaydışı... Hələ digər nailiyyətlərimiz, Avropanın enerji xəritəsini dəyişdirən, ölkəmizi dünyanın nəqliyyat qovşağına çevirən qlobal layihələrimiz... Bütün bunları gözügötürməyənlər çoxdur.

Qərb və dünyanın digər yerlərindəki bəzi ölkələr Azərbaycanı böhtanlamağa, şərləməyə can atırlar. Uğurlarımıza kölgə salmaq, aranı qızıdırmaq, bölgədə daim münaqişələr yaratmaq istəyirlər. İndi də başqa bir "oyun"a əl atıblar. Rəqəmləri işə salıblar. Çirkin kampaniyalarını onların vasitəsilə davam etdirməyə rəvac veriblər. Əslində, rəqəmləri də şərləməyə başlayıblar. Amma fakt faktdır, rəqəm də rəqəmdir, onları nə qədər fırlatsan da, dəyişmək, öz xeyrinə, başqasının ziyanına işlətmək mümkün deyil. "Azadlıq" radiosu və ona istinad edən "Azadlıq" qəzeti bunu bilməli idilər. Bilsəydilər, Cənubi Qafqaz ölkələrində büdcə xərclərinin vəziyyətinə dair yaydıqları məlumatda iddia etməzdilər ki, Azərbaycan bölgə ölkələri içərisində adambaşına düşən büdcə xərclərinə görə sonuncudur.

Sözügedən materiallarda 2024-cü ildə Azərbaycanın dövlət büdcəsinin xərclərinin 21,6 milyard, Gürcüstanda büdcə xərclərinin 9,1 milyard, Ermənistanda isə 7,9 milyard dollar olmasının proqnozlaşdırıldığı bildirilir. Guya adambaşına düşən büdcə xərclərində Azərbaycan 3-cü yerdədir.

"Faktyoxla Lab." bu iddiaları araşdırıb və həmin araşdırmanın nəticələri deyilənlərin tamamilə yanlış olduğunu göstərir. İlk növbədə büdcə xərclərinin hər nəfərə düşən həcmi, həmin xərclərin sosial yükü və digər məqamların uzlaşdırılmasına nəzər yetirək. Mənbəyə görə, bu il Ermənistanın dövlət büdcəsinin gəlirləri 2 trilyon 566 milyard dram (6,7 milyard dollar), xərcləri 3 trilyon 17 milyard (7,8 milyard dollar) proqnozlaşdırı-

lib. Yəni 3 milyon nəfər əhali üzrə hərəyə düşən gəlirlər 2,2 min, xərclər 2,6 min dollara yaxındır.

Qeyd etmək lazımdır ki, Ermənistanda büdcədə adambaşına düşən gəlir və xərclər arasındakı 400 dollar fərq var və həmin vəsait yerli milli məhsul deyil, xarici ianə və yardım, bəzədir.

Cənubi Qafqazın digər ölkəsi - Gürcüstanda bu il üzrə proqnozlaşdırılan büdcənin gəlir və xərcləri 24,5 milyard lari təşkil edəcək. Bir gürcü larisinin 0,36-0,37 dollara bərabər olduğu nəzərə alınsa, bu, dollar ilə ekvivalentində təxminən 8,5 milyard dollara bərabərdir, yəni "Azadlıq" radiosunun iddia etdiyi kimi, 9,1 milyard dollar deyil. Əhalisinin sayı 3,9 milyon nəfərə yaxın olan Gürcüstanda adambaşına düşən büdcə xərci isə 2 160-2170 dollar təşkil edir. Beləliklə, "2435 dollar" rəqəmi də səhvdir.

Azərbaycanda isə 2024-cü ilin dövlət büdcəsinin xərcləri 36,8 milyard manata və ya 21,7 milyard dollara bərabərdir. Adambaşına düşən büdcə xərcləri 2165-2170 dollardır və Gürcüstanda olduğundan az deyil.

Cari il üzrə Cənubi Qafqazın üç ölkəsinin birlikdə büdcə xərcləri 38 milyard dollar təşkil edir. Bunun 22 milyard dolları və ya 60 faizi Azərbaycanın, qalan 40 faizi digər 2 ölkənin payına düşür. Bu isə bölgədəki iqtisadi-fiskal mənbələrin əsas mərkəzi kimi Azərbaycanın xüsusi üstün paya malik olduğunu göstərir.

Büdcə xərclərinin hər nəfərə düşən xərcinə əhalinin sayının

təsir etdiyi də danılmaz faktdır. İki qonşu respublikanın birlikdə əhalisi 6,8 milyon nəfərdir, yəni ümumilikdə Azərbaycan əhalisindən 3,3 milyon nəfər azdır. Beləliklə, Ermənistanda və ya Gürcüstanda əhalinin sayı Azərbaycandakı kimi 10 milyon nəfər olsaydı, onda bu ölkələrdə adambaşına düşən büdcə xərcləri 600 dollardan da aşağı olardı.

Azərbaycan həm büdcə xərclərinin ümumi həcminə, həm də adambaşına düşən məbləğinə görə, Ermənistan və Gürcüstandan irəlidedir. Büdcə xərclərinin formalaşması ilk növbədə maliyyə-fiskal mənbələrə, yəni yığım gəlirlərinə əsaslanır. İqtisadiyyatı güclü və dayanıqlı olan ölkələrdə büdcə gəlirləri həmin ölkənin birbaşa yerli yığım resurslarına söykənir. İqtisadiyyatı asılı və zəif olan dövlətlərin büdcəsi isə xarici faktorlara - beynəlxalq təşkilatların kreditlərinə, xarici fondların ianə və qrantlarına, borc vəsaitlərinə əsaslanır.

Azərbaycanın dövlət büdcəsinin gəlirlərinin birbaşa yerli fiskal mənbələr, yəni 100 faiz vergi, gömrük və s. daxili mənbələr hesabına formalaşdığı hamıya məlumdur. Büdcəmizin gəlirlərinin 17 milyard manatı vergi, gömrük rüsumları, özəlləşdirmədən daxilolmalar, büdcədən kənar fondların yığımları, 17,1 milyard manatı Dövlət Neft Fondunun transfertləri hesabına formalaşacaq. Xaricdən bir manat belə qrant, maliyyə institutlarından borc və s. yoxdur. Gürcüstan və Ermənistanın isə dövlət büdcəsinin təxminən 20-25 faizi xarici maliyyə qaynaqları

və ya xarici borc hesabına təmin edilir. Bunu təsdiq edən çoxsaylı fakt və rəqəmlər mövcuddur.

Ümumiyyətlə, bu gün Ermənistanın borcunun dövlət büdcəsinin 180 faizinə bərabər olduğu, o ölkədə adambaşına düşən borcun həcmi 5 min dollar təşkil etdiyi və bunun da hər nəfərə düşən büdcə xərcindən 2 dəfə çox olduğu halda kim və hansı yaxşı vəziyyətdən yaza bilər?! Bir sözlə, bu ölkə defolt həddini çoxdan keçib. Düşdüüyü vəziyyətdən çıxmaq üçün yol da tapma bilmir.

Büdcə siyasətində adambaşına düşən büdcə xərclərinin həcmi ilə yanaşı, sosial-iqtisadi təyinatı da rol oynayır. Gürcüstanda sosialyönlü proqramların maliyyələşdirilməsinə büdcə xərclərinin təxminən 36 faizi yönəldilir. Ermənistanda sosialyönlü xərclər ümumi büdcə xərclərinin 36,6 faizini təşkil edir. Azərbaycanda isə 2024-cü il üçün dövlət büdcəsinin sosialyönlü xərcləri ümumi büdcə xərclərinin 42 faizinə bərabərdir. Bunun nəticəsidir ki, ölkəmizdə pensiya, minimum əməkhaqqı, müavinət, təqaüd və digər sosial ödənişlərin məbləği Ermənistan və Gürcüstandan yüksəkdir.

Rəqəmlərin çox vaxt şərhə ehtiyacı olmur, çünki öz əvəzlərinə özləri danışır. Onları təhlil və şərh etməyin isə bir sıra şərtləri var - düzlük, dəqiqlik, qərəzsizlik, dərin riyazi və iqtisadi biliklər... Yoxsa çox səhv buraxmaq olar. "Azadlıq" radiosu kimi...

*Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"*